

Jankó szerencséje

Jankó hét esztendeig szolgált egy uraságnál. Mikor a hetedik esztendő is letelt, a gazdája elé állt.

- Szeretnék hazamenni az édesanyámhoz, kérem a béremet!

- Derekasan dolgoztál, hűséggel szolgáltál - mondta a gazda -, amilyen a munka volt, olyan lesz a fizetség is.

Azzal adott neki egy nagy darab aranyat, akkorát, mint Jankó feje.

A fiú elővette a keszkenőjét, belekötötte az aranyat, aztán a vállára vette, és elindult vele hazafelé. Szedte a lábát szaporán, s egyszer csak meglátott messziről egy lovast: egyre közeledett, s nagy vidáman léptetett el Jankó mellett a paripáján.

- Hajaj - szakadt ki Jankóból a sóhajtás -, szép dolog a lovaglás! Az ember úgy ül a nyeregben, akár egy széken; nem üti meg mindenféle kőben a lábát, cipőt sem koptat, mégis halad; az ám a jó sor!

A lovas meghallotta a fohászzkodást, megállt, és leszólt neki:

- Ha jobb lóháton, minek jársz gyalog?

- Mit tehetnék egyebet - mondta búsan Jankó -, itt ez a kolonc a nyakamon, haza kell vinnem az édesanyámnak. Igaz, hogy színaranyból van, de azért nagyon terhemre esik: a fejemet is húzza, a vállamat is nyomja.

- Tudod, mit? - szólt a lovas. - Cseréljünk! Neked adom a lovamat a koloncodért.

- No, te szegény, lesz is mit cipelned! - mondta Jankó vidáman, és tüstént ráállt a cserére. A lovas nyakába vette az aranyat, fölsegítette Jankót a lóra, és kezébe adta a kantárszárat.

- Tudsz-e lovagolni?

- Még eddig sosem próbáltam.

- Könnyű mesterség, hamar beletanul az ember. Ha gyorsan akarsz menni, csak csettints egyet, és szólj rá a lóra, hogy: hopp-hopp! Ennyi az egész tudomány.

- Hát ez igazán nem boszorkányság! - mondta Jankó. Megköszönte a tanítást, és útnak eredt, Vígan ült a lovon, tetszett neki a nagy szabadság s kényelem, hogy neki csak ülnie kell, a ló meg lépked helyette. Aztán meg mennyivel szebb onnét fönről a nyeregből, mint alant a poros országúton. Frissebb a levegő, messzebbre látni!

Egy ideig poroszkált, de aztán úgy találta, gyorsabban is haladhatna; nem azért van lóva, hogy csak úgy mendegéljen, mint a gyalogos ember!

Csettintett egyet-kettőt, és hetykén elkiáltotta magát:

- Hopp-hopp!

A paripa a fülét hegyezte; a második hoppra szökkent egyet, és vágtazni kezdett. Jankó jóformán föl sem ocsúdott, máris lent hevert az útszéli árokban. A ló meg világgá szaladt volna, ha egy paraszt szemközt nem ballag az úton a tehenével, és meg nem fogja.

Jankó nagy nehezen föltápáskodott, sajgott minden porcikája, beletellett egy kis idő, míg a kezét-lábát megtalálta. Akkorra odaért mellé a paraszt is a tehenel meg az elfogott lóval.

- Nem jó multság a lovaglás - mondta panaszosan Jankó -, különösen, ha valaki ilyen cudar dögre akad, amilyen az enyém. Ide-oda hányja magát, mindig hátrasunyít, csak azt várja, mikor vetheti le az embert. Még jó, hogy a nyakamat nem szegtem! Mennyivel jobb egy tehén! Azt szép kényelmesen elterelgeti az ember, s tejet is ad, vaját is ad naponta, nem úgy, mint a ló: az csak a szénát falja, meg a zabot ropogtatja reggeltől estig, s kieszi az embert a vagyonából! Mit nem adnék érte, ha egy ilyen tehenem volna!

- Hát ha úgy megtetszett neked a tehenem, nem bánom, elcserélem a lovaddal - mondta a paraszt.

Egyéb se kellett Jankónak! Nyomban ráállt az alkura. A paraszt föl pattant a paripára, és elvágatott, ő meg szép lassan hajtani kezdte maga előtt a tehenet, s közben váltig azon örvendezett, milyen jó vásárt csapott.

"Ha csak egy karaj kenyeret keresek is napjában - gondolta -, mindig lesz mit kennem rá. Ehetem vaját is, sajtot is, amikor jólesik, ha pedig megszomjazom, nosza, megfejem a tehenemet, és friss tejet iszom. Nem is kívánhatnék vígabb sort magamnak!"

Ahogy így tűnődött, elért egy csárdához. Betért az ivóba, és nagy örömeben minden elemőzsiáját megette egy ültő helyében. Elköltötte az ebédjét, aztán a vacsoráját; volt még egy garasa, azon sört hozatott rá.

Mikor jóllakott, továbbindult, terelte maga előtt a jámbor tehenet az édesanyja faluja felé.

Közben telt az idő, a nap mind följebb hágott az égen, lassan delelőre ért, csak úgy égette a pusztát, azon meg jó óra járásnyira körös-körül egyéb sem volt, mint leperzselt fű. Jankó úgy szomjazott, majd a szájpadról ragadt a nyelve. Túrte egy darabig, de aztán észbe kapott.

"Minek kínlódom én, ha egyszer könnyű segíteni a bajomon! - gondolta. - Megfejem a tehenemet, s iszom egyet!"

Volt ott egy csonka akácfa, villám sújthatta valaha; csak a megfüstölt maradék dereka sínylett a homokban meg pár fattyúhajtás a tövénél, szárazságban megszugorodott, nyomorék levelekkel. Jankó kikötötte hozzá a jószágját, edény híján alátette a børsapkáját, s míg a tehén a fattyúhajtásokat rágogatta, nekilátott a fejszének.

De akárhogy rángatta a Riska tőgyét, egy csepp nem sok, annyi tejet sem tudott kipréselni belőle. Nem is úgy ült neki, ahogyan kellett volna, hiszen soha életében nem fejt még; a tehén meg, akármilyen béketűrő is volt, végül is ráunt a sok rángatásra, döfködésre, s a hátsó lábával úgy fejbe rúgta Jankót, hogy az egy mukk nélkül elterült a földön, és néhány pillanatig azt sem tudta, hol van.

Szerencsére arra jött egy hentes; jóképű süldőt tolt a talicskáján.

- Mi a baj, koma? - kiáltotta, és talpra segítette Jankót.

- Majdnem megölt ez az átkozott jószág! - mondta a fiú, és keserves képpel tapogatta fején a jókora púpot. - Meg akartam fejni, és úgy megrúgott, hogy a csillagokat láttam!

- Ezt ugyan hiába fejed! - mondta a hentes, ahogy közelebről megszemlélte a tehenet. - Nem tejel ez többé! Kimustrált vén jószág, legföljebb ha igára jó vagy arra, hogy levágyják.

- Ej, ej ki gondolta volna! - csóválta a fejét Jankó. - Nem mondom, nem rossz ha az embernek van mit levágnia a háznál, ráadásul ekkora nagy állat! Csakhogy én nem szeretem a marhahúst, olyan száraz, mint a fűrészpor. Már akkor inkább egy ilyen südő kellene nekem. Az igen, abból olyan kolbászt lehet csinálni, hogy a tíz körmét megnyalja utána az ember!

A hentes gondolt egyet.

- Tudod, mit? A kedvedért elcserélem a südömet a tehenedre.

- Az ég áldjon meg a jó szívedért! - örvendezett Jankó.

Odaadta a hentesnek a tehenét, leszedte a südőt a talicskáról, madzagot kötött a nyakába, s elindult vele nagy vidáman arrafelé, amerre a legközelebbi falu tornya integetett.

Ment, mendegélt, húzta maga után a südőt. Egyszer csak melléje szegődött egy legényke, szép fehér libával a hóna alatt. Beszédbe ereszkedtek, hogy jobban teljék az idő.

- Sokat kell dolgozni a mai világban - mondta a legényke -, amíg az ember egy ilyen malacnak az árát megkeresi.

- Dolgozni dolgoztam hét kerek esztendőt - felelte Jankó -, hanem a malacomat, azt úgy cseréltem az imént egy tehénért.

Azzal elmondta, miféle jó üzletet kötött egyre-másra.

A legényke furcsállotta egy kicsit a dolgot; úgy gondolta, talán ugratni akarják, s nem szólt hozzá semmit; inkább a libájáról kezdett beszélni.

- Keresztelőre viszem ide a szomszéd faluba - mondta. - Megvan a súlya, nemhiába tömik nyolcadik hete! Olyan pecsenye lesz belőle, kibuggyan a zsírja, ha beleharapnak!

- Szép jószág, nem mondom, de az én südőm se kutya! - büszkélkedett Jankó.

Erre a legényke nem felelt semmit, hanem egy kis idő múlva elkezdett nyugtalanul jobbra meg balra tekingetni, mintha attól félne, hogy rájuk tör valaki.

- Mi az - kérdezte Jankó -, mit lesel te folyton?

- Semmit, csak úgy kémlelődöm - dünnyögte a legényke.

Mentek megint egy darabot; akkor megállt, odafordult Jankóhoz:

- Ezzel a te südőddel is valami baj van a kréta körül. Most jövök a faluból, ott éppen egy ilyet loptak ki a bíró óljából. Attól tartok, hogy éppen ezt! Mindenfelé keresik a tolvajt; bajos dolog volna, ha elcsípnének ezzel a disznóval. Még az a legkevesebb, ha dutyiba dugnak!

- Uram teremtőm! - rebegte Jankó, és elszorult a szíve. Megragadta a legényke karját: - Kérlek, segíts ki a veszedelemből! Te ismerős vagy errefelé, add ide a libát, és vidd a südőt, ereddj vele, amerre látsz!

- Nagy kockázat - mondta a legényke hamiskásan -, de nem venném a lelkekre, hogy pórul járj!

Fogta a madzagot, és gyorsan letért a südővel egy dűlőútra. A derék Jankónak nagy kő esett le a szívéből.

"Csakhogy ebből a veszedelemből megszabadultam!" - mondta magában, és ment vidáman hazafelé, hóna alatt a libával.

Meg-megsimogatta a hízott szárnyast, és azt gondolta:

"Ha jól fontolóra veszem a dolgot, még nyertem is a cserén. Először is ott a jó libasült, másodsor a rengeteg zsír, egy negyedévig is elég lesz zsíros kenyérre, harmadszor pedig a szép fehér toll: azt a párnámba töltetem, s úgy alszom majd rajta, mintha ringatnának!"

Beért egy takaros faluba; onnét már csak egy félóra járásnyira volt a szülőfaluja. Jankó megszapozta a lépteit, hogy minél hamarabb hazakerüljön, mert igen vágyott már az édesanyja után. De a téren egy köszörűs áll: a taligájával, hajtotta sebesen a köszörűkövet, és vidáman énekelt hozzá:

Pörög a - forog a kerekem,

Ollódat, késedet kifenem!

"Már az nem lehet, hogy ezt meg ne nézzem" - gondolta Jankó.

Megállt, figyelte, hogyan csisszen a kövön a késpenge, hogyan hányja a szikrát; tetszett neki a dolog, még inkább az énekszó. Végül is megszólalt:

- Jól mehet a mester uram dolga, hogy ilyen vígan köszörül!

- Jól bizony! - felelte a köszörűs. - Aranymesterség ez! Az igazi köszörűs olyan ember, hogy ahányszor csak a zsebébe nyúl, mindig talál benne pénzt. Hát te hol vetted azt a szép libát?

- Nem vettem, hanem egy disznón cseréltem.

- Hát a disznót?

- Azt meg egy tehénen.

- Hát a tehenet?

- Azt egy paripán.

- Hát a paripát?

- Azt meg egy akkora darab aranyon, mint a fejem.

- Hát az aranyat?

- Az a hétesztendei szolgálatom bére volt.

- Látom, ügyes, találékony legény vagy - mondta a köszörűs -, mindig tudtál segíteni magadon. Most már csak az hiányzik a szerencsédhez, hogy ha felállsz, mindig megsörrenjen a sok pénz a zsebedben.

- Igen ám, ha tudnám, hogyan kezdjek hozzá!

- Úgy, ahogy én: csapj fel köszörűsnek! Egyéb sem kell hozzá, csak egy köszörűkő, a többi már megy magától. Szívesen elindítlak a szerencse útján, neked adom a követet, igaz, kicsit csorba már, de olcsón megkaphatod, nem kérek egyebet, csak azt a libát a hónod alatt. Cseréljünk?

- Már hogyan kérdezheti, mester uram! Hiszen egész életemre szerencsésé tesz. Ha mindig lesz pénz a zsebemben, valahányszor belenyúlok, mi kívánságom lehet még ezen a világon? Azzal odaadta a libát a csorba köszörűkőért.

- Ne mondd, hogy szűkmarkú vagyok: nesze, ezt fogadd el ráadásnak - mondta a köszörűs, fölvert a földről egy közönséges követ, és odaadta Jankónak -, jól lehet kalapálni rajta, mind kikalapálhatod az ócska szögeidet.

Jankó vitte a két követ boldogan, s ment a faluja felé. De mert kora reggel óta talpon volt, kezdett elfáradni. Alaposan meg is éhezett, hiszen amikor a lovát sikerült elcserélnie a tehénre, örömeiben minden útravalóját megette. Már alig bírta a lábát, s kegyetlenül nyomta a két kő is a vállát.

Az út szélén volt egy kút; odatámolygott hozzá szegény fiú; gondolta, ha már ennie nincs mit, legalább iszik egyet, és pihen egy kevéskét.

A köveket, hogy valami bajuk ne essék, gondosan lerakta a kút kávájára, aztán a víz fölé hajolt. Hajoltában véletlenül meglökte a köveket, s mind a kettő belepottyant a vízbe.

Jankó csak nézte, amint nagy csobbanással elmerülnek aztán nagyot ugrott örömeiben, hogy így szépszerével megszabadult ettől az utolsó gondjától is.

- Nincs is nálam szerencsésebb ember a világon! - rikkantotta.

Könnyű szívvel, üres kézzel, vidáman bandukolt tovább, míg csak haza nem ért az édesanyjához.